

Прокопчук Л.В.

старший викладач кафедри німецької мови

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ — ШЛЯХ ДО ПІЗНАННЯ ЧУЖОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. В статті наголошується на неможливості доступу до культури іншого народу без практичного оволодіння його мовою та важливості формування міжкультурної компетенції на тлі планомірного розвитку іношомовної комунікативної компетенції.

Abstract. The article emphasizes the inability to access another people's culture without practically mastering the language of that people and the importance of forming intercultural competence against the background of the systematic development of foreign language communicative competence.

Ключові слова: комунікативна компетенція, міжкультурна компетенція, лінгвокраїнознавча компетенція, фонові знання, лексичні одиниці з виразною культурною семантикою.

Keywords: intercultural competence, linguistic-regional competence, background knowledge, lexical units with expressive cultural semantics.

Компетентнісний підхід пануючий сьогодні в освітянській сфері сприяє поступовому переорієнтуванню домінуючої освітньої парадигми, яка полягала в безпосередній передачі знань та навичок, на створення умов для опанування комплексом компетенцій, які визначають потенціал, здібності особистості до виживання та життєдіяльності в умовах сучасного ринково-економічного, інформаційного та комунікаційно насиченого простору.

Комунікативна компетенція є однією з ключових. Вона тісно пов'язана з мовною компетенцією. Іношомовна комунікативна компетенція уявляє собою сукупність знань, вмінь та навичок, опанування якими дозволяє студентам практично використовувати іноземну мову в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях з врахуванням лінгвістичних і соціальних правил, котрих дотримуються носії мови. Високий рівень іношомовної компетенції не завжди гарантує успішну взаємодію комунікантів на міжкультурному рівні.

Лінгвокраїнознавча компетенція забезпечує не тільки адекватне сприйняття чужого мовлення, але і адекватну вербальну та невербальну поведінку особистості як мовного партнера в ситуації спілкування з носієм мови, яку вивчаєш [10]. Лінгвокраїнознавча компетенція є невід'ємною складовою міжкультурної компетенції, але ці два поняття не є ідентичними. Лінгвокраїнознавча компетенція уявляє собою здібність користуватися системою національно кодифікованих фонових знань про країну, мову якої вивчаєш, а міжкультурна компетенція — це здібність будувати адекватну комунікацію за допомогою набутих фонових знань.

Поняття «міжкультурної компетенції» увійшло в практику та методичну науку з кінця 90-х як показник сформованості та здібності особистості успішно брати участь в міжнародній комунікації і як важливий компонент нової освітянської парадигми. Вивчення питання організації, змісту, форм, методів і технологій міжкультурного навчання знаходить своє відображення в роботах Э. Холла, Р. Льюїса, Хофстеде, І. Бим, Е. Пассова, Р. Мильруда, Е. Полат та інших [1].

Сучасна геоелекономічна та геокультурна ситуація змушує людину бути здібною будувати ефективний взаємовигідний діалог з представниками усіх культур та націй. Найважливішу роль відіграє при цьому мова, яка є єдиною можливим містком взаєморозуміння та взаємодії між представниками різних лінгво-етноспільнот [1]. Але без формування толерантного міжкультурного бачення світу знання мови практично не мають сенсу. Тому переорієнтування на проблему міжкультурної комунікації, точніше на проблему формування у студентів здібності ефективно брати в неї участь, є необхідністю.

Існування культурного різноманіття само по собі є загально визнаним. Проблема виникає в той момент, коли ми намагаємось інтерпретувати культурні розбіжності. Будучи представниками своєї власної культури, з наявною історичною спадщиною, ми сприймаємо оточуючий світ через призму прийнятих в нашій культурі принципів та настанов. Це стосується як тлумачення подій так і загального сприйняття об'єктів. Культура постає своєрідним фільтром. Тут не забаряться стереотипи, які позбавлять людину — стверджує Ліппман, засновник теорії стереотипів — проявити гнучкість для кращого розуміння та міжкультурної взаємодії [2].

Навчання іноземній мові залежить від ряду факторів. Один з них це врахування національної культурної специфіки суспільства, в якому функціонує мова, яку вивчаєш.

Розуміння тексту іноземною мовою неможливе без розуміння культурних особливостей, які його створюють [3]. В умовах сучасної глобальної інтеграції необхідно не тільки знати іноземні слова, але і бути обізнаним з культурою іншого народу, тому що за кожним словом стоїть картина іншого світу, іншої мови та іншої культури. У своїх дослідженнях С. Шустова та І. Носкова розглядають проблему міжкультурної компетенції з позиції оволодіння особистістю даними лінгвокультурними одиницями, які необхідні їй для комунікації.

Спілкування в міжкультурній ситуації завжди наповнене конфліктами між знанням та незнанням, навіть у випадку спілкування на одній мові [2]. Відповідно, одна з цілей навчання міжкультурної комунікації є запобігання конфліктам та вирішення цих конфліктів за допомогою розвитку у студентів здібності реалізовувати та розуміти лексико-граматичні конструкції, які відповідають нормам комунікативної діяльності індивіда іншої лінгво-етнокультурної спільноти та іншої національно-мовної картини світу.

Вивчення іноземної мови спрямовано в першу чергу:

- на розвиток іншомовної комунікативної компетенції в сукупності її складових, а саме: мовленнєву компетенцію, розвиток комунікативних вмінь в 4 основних видах діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі); мовну компетенцію — оволодіння мовними засобами (фонетичними, орфографічними, лексичними, граматичними) в відповідності до тем та ситуацій спілкування; засвоєння знань про мовні явища в іноземній мові;

- на розвиток соціокультурної, міжкультурної компетенції – при звичаєння до культурних традицій, реалій країни або країн, мову яких вивчається в рамках тем, сфер та ситуацій спілкування, які відповідають досвіду, інтересам психологічним особливостям людини на різних етапах її життя;

• на формування вмінь презентувати свою країну, її культуру в умовах міжнародного спілкування на формування навчально-пізнавальної компетенції та подальший розвиток загальних та спеціальних навчальних вмінь, універсальних способів діяльності, ознайомлення з доступними способами та прийомами самостійного вивчення мови та культури, у тому числі з використанням інформаційних технологій [8].

Процес формування міжкультурної компетенції складається з трьох етапів: 1) формування достатнього запасу фонових знань про національну культуру країни, мову якої вивчаєш; 2) формування адекватного сприйняття іноземної мови та її реалій; 3) практичне тренування у міжкультурній комунікації [9].

Перший етап. Необхідність врахування в процесі комунікації фонових знань сьогодні вважається загальноновизнаною. З трьох видів фонових знань: 1) загальнолюдських; 2) регіональних; 3) країнознавчих; останній вид — це знання, які відомі всім членам певної етнічної і мовної спільноти та які в свою чергу пов'язані зі знанням національної культури. Країнознавчі фонові знання містять систему світогляду, поглядів, що панують в даному суспільстві, етнічних оцінок, естетичних смаків, норм вербального та невербального спілкування, та більшу частину знань, якими володіють всі члени даного суспільства [3].

Другий етап. Крім формування достатнього запасу фонових знань про культуру та побут країни, мову якої вивчаєш, наприклад Німеччини, міжкультурний освітній компонент припускає також формування у тих хто вивчає позитивне відношення до іноземної мови, культури народу, який говорить цією мовою. Процес формування адекватного сприйняття іноземної мови не як чужої нам, а як мови яка притаманна іншому народу та іншій культурі, має враховувати наступні параметри:

• особливості мовленнєвої поведінки в міжособистісному спілкуванні з представниками інших культур;

• еквівалентну та безеквівалентну лексику;

• країнознавчі дані;

• способи передачі реалій рідної мови на іноземну [4].

Лексичні одиниці, які несуть виразну культурну семантику і які також потрібно брати до уваги в процесі вивчення німецької мови включають:

• назви реалій — позначення явищ, які притаманні одній культурі та відсутні в іншій; топоніми (географічні назви): топоніми можуть не бути відомими за межами даної культури, але асоціації пов'язані з тим є частиною національної культури; антропоніми (імена людей): в першу чергу, це імена відомих в історії особистостей; етнографічні реалії: страви, фасони одягу, свята, транспорт, грошові одиниці; суспільно-політичні реалії; реалії системи освіти; реалії пов'язані з культурою: театр, кіно, музика, література, образотворче мистецтво.

• конотативну лексику, яка різниться за культурними асоціаціями;

• фонову лексику, яка позначає явища, які мають аналоги в культурі з якою зіставляють але які мають розбіжності в національних особливостях;

• фразеологізми. Для міжкультурної комунікації та лінгвокраїнознавчого підходу до вивчення іноземних мов великий інтерес являють собою фразеологізми,

в яких відображена національна своєрідність культури, традицій, способу життя, історії народу — носія мови;

• прислів'я також є цікавими в лінгвокраїнознавчому ключі. В прислів'ях міститься народна мудрість, вміння тонко помічати окремі боки життя людини, в них розкривається вміння висловлювати своє ставлення до оточуючого світу в цілому [4].

Третій етап — це формування міжкультурної компетенції через практичні вправи комунікативного та дослідницького характеру. До таких вправ можна віднести такі:

• відпрацювання мовних одиниць та граматичних структур в ситуаціях, діалогах, максимально наближених до реальних та притаманних для культури даної країни (наприклад: комунікація в аеропорту, ресторані, магазині, в гостях тощо);

• при наявності необхідних технічних засобів реальне спілкування з представниками іншої культури (листування через електронну пошту, у чаті, на форумі, ідеальний варіант — спілкування через Skype);

• вирішення лінгвістичних та лінгвокраїнознавчих задач (щоб ти відповів на дане питання німцю, як би ти поведився в певній ситуації?);

• дослідницькі та творчі проекти, які пов'язані з темами, що вивчаються, але крім пошуку та представлення інформації, містять в собі ще лінгвокраїнознавчий аналіз даної інформації;

• лінгвістичний і лінгвокраїнознавчий аналіз аутентичних матеріалів, починаючи від друкованих видань та закінчуючи фільмами та новинами національних каналів країни, мову якої вивчаєш [10].

Викладання німецької мови в рамках міжкультурного підходу будується на порівнянні культур, традицій і звичаїв, елементів історії, літератури Німеччини та України. З цією метою можливе застосування різноманітних форм роботи: індивідуальна, парна, групова, фронтальна в залежності від видів занять, які також можна варіювати: екскурсії (заочні або віртуальні, відео подорожі по визначним місцям Німеччини); конференції, квести; репортажі з місця подій про сучасні спільні німецько-українські проекти в різних сферах.

Рівень опанування студентами іноземної мови формується не лише в результаті безпосередньої комунікації з викладачем. Для того, щоб опанувати іноземну мову як засіб спілкування, необхідно створити атмосферу реального спілкування, зв'язати інформацію, яка надається в процесі викладання іноземної мови з реальним, повсякденним життям, активно використовувати іноземну мову в живих, природних ситуаціях. На просунутих рівнях вивчення мови можливе проведення тематичної дискусії іноземною мовою з носіями мови, залучення до міжкультурних рольових ігор, які саме полягають у спілкуванні, встановленні контактів, діалозі культур, спроможності зрозуміти та передати інформацію. Також реальною формою іншомовної комунікації в контексті діалогу культур, яка має практичне спрямування, є ініціювання листування іноземною мовою.

Перенесенню в мультикультурний простір сприяє використання аутентичних текстів, кіно- та відеофільмів, розрахованих на носіїв мови, комп'ютерних програм,

а також аудіо матеріалів — все це допомагає адекватному сприйняттю мови співбесідника [6]. У методиці викладання німецької мови широко застосовується метод проєктів, який користується великою популярністю у тих, хто вивчає німецьку мову. Це метод можна застосовувати до будь якої теми, на різних рівнях вивчення мови. Саме цей метод дозволяє модифікувати, перетворити будь який урок німецької мови в дослідницький клуб, де вирішуються цікаві і доступні міжкультурні питання, які мають практичне значення, та саме продиктовані потребою включення в крос культурну комунікацію.

Для основи проєкту обирається такий аспект, який охоплює сфери життєдіяльності Німеччини та України. Для рішення даної задачі потрібні інтелектуальні навички: вміння працювати з інформацією, з текстом, вміння виділяти основну думку, вести пошук інформації в іншомовному тексті, аналізувати інформацію, та робити узагальнення.

До творчих навичок тут належить вміння генерувати ідеї, для того щоб мати уяву про специфічні явища німецької культури.

Крім того величезний потенціал мають мовні культурознавчі (як індивідуальні так і групові) проєкти контрастивно-співставляючого характеру, втіленням яких можуть бути різні методики. Може бути запропонована самостійна творча розробка матеріалів, які висвітлюють певні боки життя в Німеччині та Україні. Продукти проєктної діяльності можна запропонувати в формі презентації плакатів, рефератів, інтернет-сторінок, сторінок журналів та демонструвати в вигляді спілкування в чаті [6].

Навчання міжкультурній комунікації на заняттях з німецької мови реалізується в різних формах. Це і робота з аутентичними текстами різних гатунків, різні евристичні завдання: квести, змагання, мовні олімпіади, заняття до різних свят та традицій святкування Різдва, Пасхи, Дня Святого Валентина, Святого Миколая. Основним елементом уроку, орієнтованого на міжкультурний аспект, є порівняння явищ, складових власної культури з культурою країни, мову якої вивчаєш.

Виходячи із загальних цілей вивчення іноземної мови постає завдання сформулювати та розвинути у тих, хто вивчає іноземну мову, наступні вміння: застосовувати іноземну мову в аутентичних ситуаціях міжкультурного спілкування; роз'яснити та засвоїти чужий спосіб життя; розбудовувати індивідуальну картину світу за рахунок при звичаєння до мовної картини світу носіїв мови.

Лінгвокраїнознавчий і міжкультурний аспект є край важливими та пріоритетними при навчанні іноземній мові. Підготовка до реальної міжкультурної комунікації, до реальної взаємодії носіїв двох культур носить опосередкований характер, тому що процес навчання іноземній мові здійснюється поза мовним середовищем, на відстані від реального функціонування чужої мови та культури, що потрібно враховувати при обранні засобів навчання.

Ефективне використання методичних прийомів міжкультурного підходу у вивченні іноземних мов, призведе до більш повного та глибокого усвідомлення картини світу, усвідомлення необхідності міжкультурного спілкування та орієнтування на набуття міжкультурної компетенції; до підвищенню рівня

внутрішньої вмотивованості; до більш якісного володіння іноземною мовою; до підвищення інтелектуального рівня студентів.

Список використаних джерел

1. Грушевская Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации. Учебник для вузов/Под ред. А. П. Садохина. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 352 с.
2. Липпман У. Общественное мнение / Пер. с англ. Т. В. Барчуновой. — М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. — с. 81–114.
3. Шустова С.В., Носкова И.В. О структуре сложных диалогических единств. Роль кодов в межкультурной коммуникации. Пермский государственный национальный исследовательский университет, ООО «Языковой центр "Глобус"» 2018 [Электронный ресурс] <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/216204/1/40-41.pdf>
4. Томахин Г.Д. Лингвистические аспекты лингвострановедения // Вопросы языкознания. — М.: Альфа-книга, 1986. — с. 13–119.
5. Садохин А.П. Введение в теорию межкультурной коммуникации. — М.: Высшая школа, 2005. — С. 12–17.
6. Сысоев В.П., Евстигнеев М.Н. Создание авторских учебных Интернет-ресурсов по иностранному языку. — Интернет-журнал «ЭЙДОС» (15.04.2013): [Электронный ресурс] <http://www.eidos.ru>
7. Садохин А.П. Теория и практика межкультурной коммуникации. — М., 2004.
8. Общевропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, обучение, оценка. Департамент по языковой политике, Страсбург, Совет Европы. — М., 2003.
9. Бахун Т.П., Иваненко Г.Л. Сравнительный анализ культур Германии и России по параметрической модели Хофстеде. — Минск: БГУ, 2018. <https://scholar.google.ru/citations?user=7spqghcAAAAJ&hl=ru>
10. Dr. Ulrich Zeuner, Technische Universität Dresden Fakultät Sprach- und Literaturwissenschaften/ Institut für Germanistik, Lehrbereich DaF, Landeskunde und interkulturelles Lernen [Электронный ресурс] www.pub.zih.tu-dresden.de/~uzeuner/...landeskunde/zeuner_...

Sapaeva D.N.

Teacher

Urgench branch of Tashkent Medical Academy

LINGUISTIC PECULIARITIES OF MEDICAL TERMINOLOGY

Abstract. *The article is devoted to linguistic peculiarities of medical terms and semantic and structural classification. Medical studies phenomena, the essence of which is hidden behind many signs and is not always amenable to accurate identification, which is reflected in terminology in this branch of science.*

Key words: *dermatology, micro terminological system, macro terminological system pathomorphological, submicrosystem.*